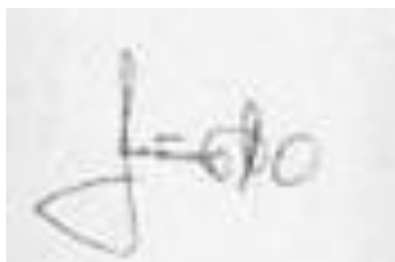

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ОГАНЕСЯН ВАЛЕРІК САМВЕЛОВИЧ

УДК:338.43:636.32/.338:439.5(477)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Кам'янець – Подільський – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Подільському державному аграрно-технічному університеті Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник доктор економічних наук, професор,
заслужений економіст України
Місюк Микола Васильович,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
декан економічного факультету.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Талавиця Микола Петрович,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, директор Науково-
дослідного інституту економіки і менеджменту

кандидат економічних наук, старший науковий
співробітник

Беженар Інна Миколаївна,
Національний науковий центр «Інститут аграрної
економіки» Національної академії аграрних наук,
старший науковий співробітник відділу підприємництва,
кооперації та агропромислової інтеграції

Захист відбудеться «06» червня 2019 року о 14.⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 71.831.02 у Подільському державному аграрно-технічному університеті Міністерства освіти і науки України (32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13, Головний корпус ПДАТУ, ауд. 20).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Подільського державного аграрно-технічного університету Міністерства освіти і науки України (32300, Хмельницька обл., м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13).

Автореферат розісланий «04» травня 2019 року.

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради, кандидат економічних наук

Т.Л. Білик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. За період становлення ринкової економіки вітчизняне вівчарство опинилося у жорсткому конкурентному середовищі до якого національний аграрний сектор економіки виявився не підготовленим. Однак збільшення попиту на натуральну текстильну продукцію, зокрема на овечу вовну і овчинно-шубні вироби, якісну дієтичну ягнятину, сири з овечого молока та низький рівень пропозиції продукції вівчарства на світових ринках відкриває нові можливості для України, яка володіє необхідним природно-біологічним та суспільно-політичним потенціалом.

Трансформації в аграрному секторі України, зниження купівельної спроможності населення, скасування державних закупівель продукції вівчарства, зменшення цільової підтримки спричинили негативні тенденції в розвитку галузі вівчарства. Функціонування ринку продукції вівчарства не може існувати без використання певних механізмів, серед яких чільне місце посідають організаційний та економічний. Ефективне функціонування ринку продукції вівчарства неможливе без обґрунтування і впровадження його дієвого механізму. Це призвело до того, що галузь вівчарства стала найменш рентабельнішою у тваринництві.

В економічній літературі розвиток ринку продукції вівчарства досліджується в різних аспектах, що знайшло відображення у наукових працях таких вітчизняних і закордонних вчених: В. Джевонса, Р. Дорнбуша, Ф. Енгельса, Дж. Кейнса, А. Курно, К. Маркса, А. Маршалла, А. Пігу, А. Сміта, С. Фішера, Ф. Хайєка, П. Хіла, Р. Шмалензі. Також слід відзначити наукові праці сучасних вітчизняних науковців, які досліджували ринок продукції тваринництва і ринок у цілому: С. П. Азізова, В. Я. Амбросова, І. М. Беженар, В. І. Бойка, В. О. Бойко, К. Б. Волощук, М. В. Заходим, М. Й. Маліка, В. Я. Месель-Веселяка, М. В. Місюка, П. Т. Саблука, М. П. Талавирия, В. І. Топіхи, О. М. Шпичака та ін. Проте, незважаючи на велику кількість наукових праць, постає питання поглибленого вивчення розвитку ринку продукції вівчарства, що і визначило актуальність дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Подільського державного аграрно-технічного університету за темами: «Розробка заходів з підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва на основі втілення досягнень науково-технічного прогресу, раціонального використання виробничого та трудового потенціалу, фінансових інвестиційних та інформаційних ресурсів, запровадження ефективного менеджменту, застосування передових досягнень в обліку та аудиті» (ДР № 0110U005064), «Формування стратегії та пріоритетів інноваційного розвитку аграрного сектору економіки в умовах глобалізації» (ДР № 0110U007032), в межах яких автором розроблено теоретико-методичні та практичні підходи до формування організаційно-економічного механізму із забезпеченням розвитку ринку продукції вівчарства.

Мета та задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методичних та практичних засад щодо організаційно-економічного механізму, які забезпечують розвиток ринку продукції вівчарства, що зумовило постановку й вирішення наступних завдань:

- охарактеризувати особливості та значення економічної сутності ринку продукції вівчарства;
- узагальнити сутність та зміст організаційно-економічного механізму ринку продукції вівчарства;
- розкрити теоретичні і методичні підходи до оцінювання організаційно-економічного механізму ринку продукції вівчарства;
- проаналізувати сучасний стан виробництва продукції вівчарства;
- здійснити оцінку становлення та функціонування ринку продукції вівчарства;
- розкрити особливості формування та функціонування кормовиробництва – як елемента забезпечення ефективного виробництва продукції вівчарства;
- обґрунтувати перспективні напрями формування ринку продукції вівчарства;
- запропонувати стратегію розвитку галузі вівчарства;
- обґрунтувати інвестиційно-іноваційне забезпечення розвитку галузі вівчарства.

Об'єктом дослідження є процеси формування організаційно-економічного механізму із забезпеченням розвитку ринку продукції вівчарства.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних, методичних і науково-практичних аспектів, пов'язаних із функціонуванням й розвитком організаційно-економічного механізму ринку продукції вівчарства.

Методи дослідження. Теоретичні і методологічні засади дослідження засновані на діалектичному методі, системному підході у вивченні соціально-економічних процесів, явищ і загальносистемні принципи проведення комплексних досліджень. При розгляді основних понять і категорій, що формують організаційно-економічний механізм ринку продукції вівчарства, були використані такі методи: теоретичного узагальнення, статистичний, аналогії та абстрактно-логічні методи.

У роботі використані методи: історичний та теоретичного пізнання – для аналізу еволюції теоретичних поглядів на природу поняття «ринку продукції вівчарства»; монографічний – при опрацюванні літературних джерел; абстрактно-логічний та діалектичний – для теоретичних узагальнень, уточнення понятійного апарату щодо ринку продукції вівчарства в процесі вивчення публікацій, нових і вже досягнутих практичних результатів, формулювання висновків; наукової абстракції (для формування теоретичних узагальнень, висновків), статистичний (при обрахуванні середніх значень показників, відхилень, темпів росту та приросту), системний підхід і структурно-логічний аналіз (при побудові логічної структури дисертаційної роботи), математичної статистики (при оцінюванні стану ринку продукції вівчарства, кореляційно-регресійного аналізу), табличний і графічний методи – для наочного

зображення одержаних результатів, стратегічного аналізу (при побудові методу DEA), порівняльного аналізу (у процесі аналізу розвитку ринку продукції вівчарства). У процесі обробки матеріалів дослідження застосовувалися сучасні технології та програмне забезпечення.

Інформаційно-аналітичну базу дослідження склали нормативно-законодавчі акти, дані Державної служби статистики України, наукова література за темою дослідження, дані аналітичних і рейтингових агенцій, звіти FAO, експертні оцінки й публікації USDA, результати особистих досліджень автора, інформаційні ресурси мережі Internet.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає у розробці теоретико-методичних основ, організаційно-економічного механізму і практичних рекомендацій щодо розвитку ринку продукції вівчарства:

удосконалено:

— концептуальний підхід до побудови та реалізації галузево-територіальної моделі кластера по виробництву продукції вівчарства, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності галузі, збереженню природних, трудових і виробничих ресурсів території, активізації підприємницької діяльності, зростанню рівня інноваційно-інвестиційної привабливості та економічного розвитку сільських територій;

— рекомендації щодо формування стратегії розвитку галузі вівчарства на основі спрогнозованої ефективності експорту й імпорту м'яса баранини, виробництва продукції вівчарства, за допомогою методу DEA, що дало можливість визначити рівень відносної ефективності виробництва продукції вівчарства у сільськогосподарських підприємствах та господарств населення;

— методичні положення оцінки ефективності функціонування складових організаційно-економічного механізму у розвитку галузі вівчарства, що дало можливість виявити, рівень гармонізації всіх складових, неефективні складові механізму на основі чого розробити та здійснювати систему заходів, що забезпечать підвищення загальної ефективності організаційно-економічного механізму, де всі складові й інструменти повинні найбільш гармонійно поєднуватися та доповнювати один одного. Це дозволило сформулювати цілі, які в сукупності дозволять визначити ключові проблеми та резерви підвищення ефективного функціонування ринку продукції вівчарства;

— шляхи розвитку галузі вівчарства, зокрема запропоновано «Проект виробництва продукції вівчарства» на основі запровадження модульних ферм на 600 голів овець, що передбачає реструктуризацію виробництва щодо: правового статусу майна, організаційної структури підприємств, структури виробничої програми та залучення капіталу, структури персоналу і основних виробничих фондів тощо;

— наукові підходи для побудови інвестиційно-інноваційної моделі галузі вівчарства, яка дозволить пропорційно вирішувати проблеми, що виникнуть при зміні інвестиційного забезпечення інноваційних процесів оновлення галузі вівчарства;

набули подальшого розвитку:

— тлумачення поняття «Ринок продукції вівчарства», на основі узагальнення та систематизації існуючих підходів і трактування даного терміну «як один із основних елементів продовольчого ринку країни і цілому АПК, на якому відбувається реалізація продукції вівчарства (м'ясо, молоко, вовна і т.д.), шляхом обміну, купівлі і продажу, домовленостями, зв'язками, між суб'єктами, які займаються господарською діяльністю, під впливом попиту, пропозиції, ціни та конкуренції з метою отримання прибутку»;

— системний підхід до аналізу та оцінки сучасного стану виробництва продукції вівчарства з врахуванням обмежуючих факторів, які включають: недостатній попит на продукцію, нестачу кваліфікованої робочої сили, низька конкурентоспроможність продукції вівчарства, фінансові обмеження та збут продукції тощо;

— формування конкурентних переваг і запровадження диверсифікації виробництва нішевої продукції вівчарства, а саме виробництво халяльної продукції, як для внутрішнього споживання так і для експортування за кордон, зокрема арабо-мусульманських країн;

— рекомендації щодо дотримання принципів і раціональної організації міцної кормової бази галузі вівчарства, що дозволить підвищити рівень ефективності та конкурентоспроможності даної галузі.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та пропозиції доведені автором до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які спрямовані на удосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку ринку продукції вівчарства.

Результати наукового дослідження використано в діяльності департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Хмельницької обласної державної адміністрації (довідка № 01-01/5901 від 27.11.2018 р.) при розробці заходів, спрямованих на забезпечення розвитку та підвищення виробництва продукції вівчарства.

Рекомендації щодо ефективного виробництва продукції вівчарства, проектування та будівництва модульних ферм схвалені та прийняті для практичного використання відділом агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Кам'янець-Подільської районної державної адміністрації Хмельницької області (довідка № 958/01-09/20018 від 12.11.20018).

Результати дослідження автора, щодо виробництва «халяльної» продукції вівчарства впроваджено у практичну діяльність ТОВ «Меріно-Україна» Кам'янець-Подільського району Хмельницької області (довідка № 21 від 14.11.2018 р.).

Окремі теоретичні й практичні положення дисертації використано в навчальному процесі Подільського державного аграрно-технічного університету при викладанні дисциплін «Економіка підприємств», «Економіка аграрного виробництва» та «Економіка та організація об'єднань діяльності підприємств» (довідка № 71-01-797/2 від 10.10.2018р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є самостійною науковою роботою автора. Наукові результати, висновки і пропозиції, що

виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових робіт, опублікованих у співавторстві, в дисертаційній роботі використовувалися лише ті положення та ідеї, які є результатом особистих досліджень дисертанта. У дисертації не використовувались ідеї та розробки, що належать співавторам.

Апробація результатів дисертації. Основні результати наукового дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема на: II Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку». (м. Миколаїв, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми управління та адміністрування: теоретичні і практичні аспекти» (м. Кам'янець-Подільський, 2016 р.); Міжнародній науковій – практичній конференції «Аграрна наука та освіта Поділля» (м. Кам'янець – Подільський, 2017 р.); Міжнародній науковій – практичній конференції «Аграрна наука та освіта в умовах Євроінтеграції» (м. Кам'янець – Подільський, 2018 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковано у 9 наукових працях загальним обсягом 2,77 друк. арк., в тому числі 5 статей у наукових фахових виданнях (з яких 1 стаття у виданні іноземної держави та 1 стаття в електронному фаховому виданні) і 4 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний обсяг роботи становить 214 сторінок друкованого тексту у тому числі основного тексту – 185 сторінки. Дисертація містить 50 таблиць на 54 сторінках, 39 рисунка на 39 сторінках, 9 додатків на 9 сторінках. Список використаних джерел містить 177 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико – методологічні основи формування та функціонування ринку продукції вівчарства**» узагальнено та поглиблено економічну сутність ринку продукції вівчарства, досліджено організаційно-економічний механізм функціонування ринку продукції вівчарства та визначено методичні підходи до оцінювання ринку продукції вівчарства.

Проведені дисертантом дослідження дозволили стверджувати, що за своєю економічною сутністю ринок продукції вівчарства є однією з основних галузей продовольчого ринку країни, розвиток якого має велике значення для зростання національної економіки, забезпечення населення продуктами харчування та надання підприємствам сировини. Формування ринку продукції вівчарства, особливо в умовах кризи, важлива функція держави, яка має забезпечувати створення державного фонду і запасів сировини та продуктів її переробки, централізовані державні закупівлі потрібної кількості продукції вівчарства і продуктів її переробки. Для забезпечення ефективного функціонування ринку продукції вівчарства необхідне існування ряду систем, підсистем, служб, підприємств, які обслуговують, укладають, опосередковують

ринкові угоди, тому що, без відповідної інфраструктури неможливе існування ринку.

Функціонування ринку продукції вівчарства не може існувати без використання певних механізмів, серед яких чільне місце посідають організаційний та економічний. Для збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції вівчарства слід вжити низку заходів і розробити ефективний організаційно-економічний механізм, адже його роль та функції сприяють формуванню диверсифікованої інфраструктури як внутрішнього, так і зовнішнього продовольчого ринку. При налагодженому організаційно-економічному механізмі ринок продукції вівчарства в цілому звільняє економіку від дефіциту товарів і послуг. Сформований організаційно-економічний механізм являє собою систему взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на функціонування ринку продукції вівчарства. Саме за таких умов на ринку забезпечується висока ефективність ведення підприємницької діяльності та максимальна його прибутковість.

Організаційно-економічний механізм ринку продукції вівчарства є сукупністю організаційних та економічних важелів, інструментів, які формують і регулюють порядок здійснення діяльності суб'єктів господарювання, а також сприяють забезпеченню збалансованих відносин між ними. Оптимальне поєднання організаційної та економічної системи визначає результативність організаційно-економічного механізму в цілому на продовольчому ринку. Тому ефективне функціонування ринку продукції вівчарства, залежить від правильного вибору, побудови та використання організаційно-економічного механізму, який дасть змогу вітчизняним підприємствам конкурувати на продовольчому ринку як в Україні, так і закордоном.

Запропонована в дисертації методика дослідження стану і розвитку ринку продукції вівчарства включає методи оцінювання зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на всю сукупність елементів системи функціонування сільськогосподарських підприємств, фермерських та особистих селянських господарств, також показує їх специфіку й взаємозв'язки, що дозволяють синтезувати його економічну і виробничу діяльність. При цьому, дослідження ринку продукції вівчарства формується на методичних підходах, що є сукупністю теорій, трактувань, аксіом, гіпотез та правил наукового дослідження і досягає високих результатів лише в тому випадку, коли вона ефективно обґрунтована.

За допомогою запропонованої методики дослідження ринку продукції вівчарства проаналізовано всі головні його складові; обґрунтовано і розкрито теоретико-методологічні основи формування ринку продукції вівчарства та його структури; проаналізовано економічні чинники формування ринку продукції вівчарства; обґрунтовано основні напрями удосконалення ринку продукції вівчарства.

У другому розділі «**Оцінка та сучасний стан розвитку ринку продукції вівчарства**» проведено аналіз сучасного стану ринку продукції вівчарства; здійснено комплексну оцінку становлення та функціонування ринку продукції

вівчарства та визначено кормовиробництво як основний елемент забезпечення ефективного виробництва продукції вівчарства.

Аналіз динаміки поголів'я овець у всіх категоріях господарств, засвідчив, що за період (з 1961 по 1991 рік) поголів'я овець в Україні зменшилося на 78,5 %, тобто 2166,7 тис. гол., а після здобуття незалежності з 1991–2016 рр. поголів'я овець зменшилося на 90,6 % (7152,3 тис. гол.). Загалом за 55 років поголів'я овець скоротилося на 92,6 % – (9319,0 тис. гол.). Незважаючи на свої цілющі якості, галузь вівчарства, його продукція швидкими темпами зникає з ринку. Це пояснюється, насамперед, тим, що немає постійних, надійних ефективно функціонуючих ринків збуту, а це призводить до скорочення поголів'я овець, що в свою чергу, впливає на виробництво основної продукції. За період з 2010 – 2016 рр. виробництво баранини зменшилась на 1,9 тис. т і становить 10,4 тис. т, виробництво вовни зменшилась на 617 т або 76,7 % та виробництво овечого молока на 34 574 т або 33,1 %.

Таблиця 1

**Економічна ефективність виробництва продукції вівчарства
в сільськогосподарських підприємствах України, 2010 – 2016 рр.**

Показники	Роки							Відношення, % 2016 р. до 2010 р.
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Баранина								
Реалізовано продукції в живій масі, ц	28092,0	26439,0	28533,0	22786,0	18494,0	18497,0	14575,0	51,9
Повна собівартість 1 ц, грн.	1541,3	1783,6	1874,7	2166,3	2738,5	2394,2	3190,8	207,0
Ціна реалізації 1 ц, грн.	1090,1	1084,0	1129,6	1238,8	1312,4	1691,5	2072,2	190,1
Отримано прибутку (збитку): - на 1 ц, грн.	- 451,2	-699,6	-745,1	-927,5	-1426,1	-702,7	-1118,6	-247,9
-всього, тис. грн.	-12674,0	-18497,8	-21258,6	-21132,3	-26374,2	-12997,7	-16303,3	128,6
Рівень рентабельності, %	-29,3	-39,2	-39,7	-42,8	-52,1	-29,4	-35,1	x
Вовна								
Реалізовано продукції в живій масі, ц	4948,0	5078,0	3763,0	3089,0	2629,0	2584,0	1844,0	37,3
Повна собівартість 1 ц, грн.	2207,6	2354,1	2264,4	2535,9	2854,9	3723,7	3597,8	163,0
Ціна реалізації 1 ц, грн.	393,4	692,8	882,8	693,1	709,7	1417,1	2452,7	623,5
Отримано прибутку (збитку): - на 1 ц, грн.	-1814,2	-1661,3	-1381,6	-1842,8	-2145,2	-2306,6	-1145,1	-63,1
-всього, тис. грн.	-8976,5	-8436,3	-5199,0	-5692,3	-5639,7	-5960,1	-2111,6	23,5
Рівень рентабельності, %	-82,2	-70,6	-61,0	-72,7	-75,1	-61,9	-31,8	x

Встановлено, що економічна ефективність виробництва вовни і баранини у сільськогосподарських підприємствах є збитковою. Реалізація баранини і

вовни не покриває витрати на їх виробництво. Звідси і виникає збитковість виробництва продукції вівчарства, рівень рентабельності (збитковості) якої по баранині 2016 р. склав – -35,1 %, по вовні – -31,8 % (табл. 1). Збитковим виробництво баранини та вовни було у всіх категоріях господарств, яка спричинила згортання галузі в Україні, а це збільшило імпорт продукції з-за кордону, що негативно вплине на економіку країни в цілому.

Встановлено, що серед усіх статей витрат, які несуть підприємства на виробництво привісу овець, одним із найбільших є корми, частка яких складає 161,7 %.

Для подальшого підвищення ефективності сільського господарства одним з вирішальних умов є постійне дотримання пропорційності у розвитку рослинництва і тваринництва, сполучною ланкою між якими є кормова база. Цим викликана специфічна подвійність її завдань, а також організації виробництва та використання кормів. Відповідно під кормовою базою господарства розуміють розміри і склад джерел отримання кормів, їх обсяг, асортимент і якість, організацію їх виробництва та використання. Головна мета організації кормовиробництва – всемірне збільшення виробництва дешевої тваринницької продукції.

Найважливішою ланкою в розв'язанні цього важливого завдання є збирання, заготівля, зберігання і підготовка кормів до згодовування. Саме це визначає кінцевий результат усього виробничого циклу і є великим резервом для збільшення обсягу виробництва кормів, поліпшення їх якості й ефективнішого використання в годівлі сільськогосподарських тварин.

Виробництву на сьогодні запропонований цілий комплекс технологічних прийомів збирання, заготівлі, зберігання й підготовки кормів до згодовування, який забезпечує потоковість заготівлі й закладання їх на зберігання при мінімальних втратах врожаю і щонайменшій залежності якості готового корму від метеорологічних умов та інших некерованих факторів. Вони передбачають комплексну механізацію, а в деяких випадках і автоматизацію усіх процесів збирання, заготівлі і переробки кормів за рахунок машин і обладнання, що випускаються серійно.

Формування кормової бази безпосередньо залежить від раціональної та збалансованої годівлі овець поживними кормами, які насичені мінеральними речовинами, мікроелементами і вітамінами. Тому найважливішою умовою швидкого розвитку виробництва продукції вівчарства є створення міцної кормової бази.

Одним із ключових елементів формування кормової бази є створення і використання культурних пасовищ, який передбачає застосування загінного випасання. Виходячи з продуктивності пасовищ, поголів'я овець та потреби в кормах (приблизно 8–10 кг зеленої маси на одну голову) всю територію пасовищ розбивають на загони (клітки), відгороджені один від одного постійною або пересувною огорожею. Інтервал між випасанням окремих кліток навесні – 20–25 днів, влітку та восени – 30–40 днів. Цей прийом дає змогу на 20% скоротити площу випасів унаслідок більш ефективного використання пасовищ.

Для ефективного використання пасовищ, у дисертаційній роботі визначено щільність овець на 1 га пасовищ за формулою:

$$E = \frac{Y \times K}{H \times T}, \text{ де} \quad (1)$$

E – навантаження овець на 1 га, гол.;

Y – урожайність пасовищ, ц/га;

K – коефіцієнт використання пасовищ;

H – добова норма зеленої маси на одну тварину, кг;

T – тривалість пасовищного періоду, дні.

Крім того, при створенні культурних пасовищ визначено розмір і кількість загонів, що обчислюється за формулою:

$$S = \frac{H \times T}{n \times k}, \text{ де} \quad (2)$$

S – площа загону, га;

H – добова норма зеленої маси на одну тварину, кг;

n – кількість овець в отарі, гол.;

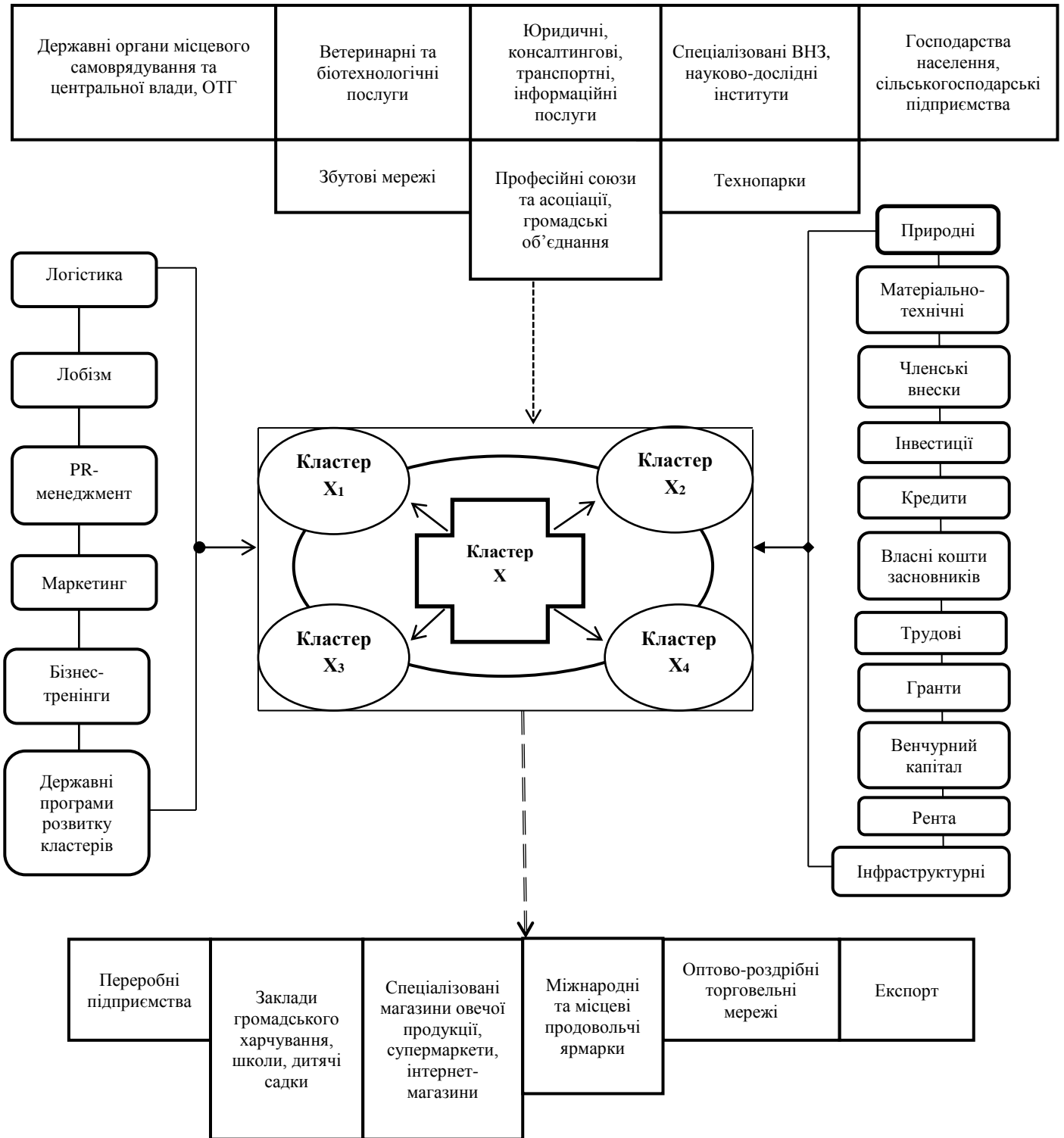
k – коефіцієнт використання пасовищ.

Позитивним є те, що культурні пасовища можна створювати у всіх ґрунтово-кліматичних зонах України. Для цього необхідно: створити оптимальні умови для росту і розвитку рослин (обробіток ґрунту, підтримувати оптимальну вологість ґрунту, систематичне внесення добрив); створити штучний травостій із високоврожайних злакових і бобових трав, пристосованих до місцевих ґрунтово-кліматичних умов; організувати загінну систему випасання з такою умовою, щоб на кожному загоні випасання тварин проводилося не більше 5–6 днів; сіяти на культурних пасовищах швидкостиглі зелені трави.

У третьому розділі «Шляхи покращення розвитку ринку продукції вівчарства в Україні» намічено перспективні напрями формування ринку продукції вівчарства, запропоновано стратегію розвитку галузі вівчарства та досліджено наукові засади забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку галузі вівчарства.

Досліджуючи напрями функціонування ринку продукції вівчарства доведено, що одним із перспективних напрямів є створення вівчарських кластерних мереж у регіонах України, що дозволить вирішити низку проблем, насамперед підвищиться рівень конкурентоспроможності регіону та виробленої продукції, забезпечить робочими місцями населення регіону, збільшаться податкові надходження до бюджету, налагодиться ринок збуту, будуть впроваджуватися інноваційні підходи щодо виробництва тощо.

В дисертаційній роботі розроблена кластерна модель галузево-територіальної організації виробництва продукції вівчарства, що орієнтована для забезпечення стабільної діяльності та здатності розвиватися в довгостроковий період за такими регіонами: Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська і Чернівецька області, де станом за 2016 рік вищевказаних регіонах зосереджено у всіх категоріях господарств 162,3 тис. голів овець або 22 % від загальної кількості поголів'я овець України (рис. 1).

Умовні позначення: а) Кластер X – координаційний центр кластеру (м. Львів); б) кластер X1 – м'ясокомбінат (Закарпатська область); в) кластер X2– молочний завод з виробництва молокопродуктів (сири, молоко, кефір тощо) (Чернівецька область); г) кластер X3 – завод з переробки вовни (Івано-Франківська область); д) кластер X4– завод з кормовиробництва (Львівська, Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська області); е) ●→ просування продукції вівчарства на ринок; є) ◆→ ресурси для створення і функціонування кластеру; ж) -->– партнери кластера; з) => – збут (реалізація продукції вівчарства).

Рис. 1. Галузево-територіальна модель кластера з виробництва продукції вівчарства

Ефективне функціонування запропонованого кластера дозволить створити «транскордонні кластери», адже виділені регіони кластера межують з п'ятьма країнами, а саме: Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія та Молдова.

Транскордонне співробітництво на кластерних засадах на сьогодні стало важливим засобом соціально-економічного розвитку регіонів. Формування мережі транскордонних логістичних кластерів на кордоні України з ЄС є важливим чинником інтеграції нашої держави у систему світогосподарських зв'язків, а також вагомим стимулом її європейської інтеграції на рівні окремих регіонів. Партнерство між країнами у межах транскордонних кластерів може принести значні вигоди національній економіці, це і: зростання рівня досвіду, що забезпечує компанії більш глибокі відносини в їхніх ланцюгах постачання і потенціал міжфірмового навчання, досвіду та співробітництва; мобілізацію місцевих ресурсів та їх ефективне використання з метою підвищення життєвого рівня населення прикордонних територій; здатність фірм реалізувати ефект масштабу завдяки більш широкій додатковій спеціалізації виробництва в межах кожної фірми, спільній закупівлі сировини для отримання оптових знижок, або спільному маркетингу; зміцнення суспільних та інших неформальних зв'язків, які призводять до створення нових ідей і нових підприємств; поліпшення інформаційної, підвищення інвестиційної привабливості.

Запровадження інвестиційно-інноваційної моделі дозволить пропорційно вирішувати проблеми, що виникнуть при зміні інвестиційного забезпечення інноваційних процесів оновлення галузі вівчарства. Саме від успішного функціонування залежить ефективність впровадження пріоритетних напрямів інвестування з урахуванням інноваційної спрямованості, що є одним з головних критеріїв забезпечення економічного зростання галузі вівчарства (рис. 2).

Активізація інвестиційно-інноваційних процесів галузі вівчарства та пошук нових шляхів поліпшення його інвестиційного забезпечення сприятиме економічному розвитку підприємств галузі й зміцненню їх виробничого потенціалу.

Збільшення виробництва, покращення та підвищення якості продукції вівчарства неможливе без проектування і будівництва сучасних, модульних вівчарських ферм по утриманню овець і переробці її продукції.

Побудована модульна ферма для утримання овець має ряд переваг, зокрема: застосування сучасних новітніх технологій годівлі, напування та гнойовивезення; досягнення рівня рентабельності виробництва 35–40% і в 1,5–2 рази зниження рівня витрат праці; поліпшення санітарно-гігієнічних умов, що сприятливо позначається на продуктивності овець і веде до отримання фермером більшого прибутку; малий термін будівництва та відсутність необхідності капітального ремонту будівель звичайних ферм, які вимагають великих фінансових витрат; підвищена надійність будівель при будь-яких погодних умовах; ефективне використання землі; ефективне використання фізичної праці; екологічно безпечне виробництво овечої високоякісної продукції з мінімальними витратами трудових і матеріальних ресурсів; конкурентоспроможна овеча продукція як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку; виробництво продукції вівчарства згідно європейських стандартів.

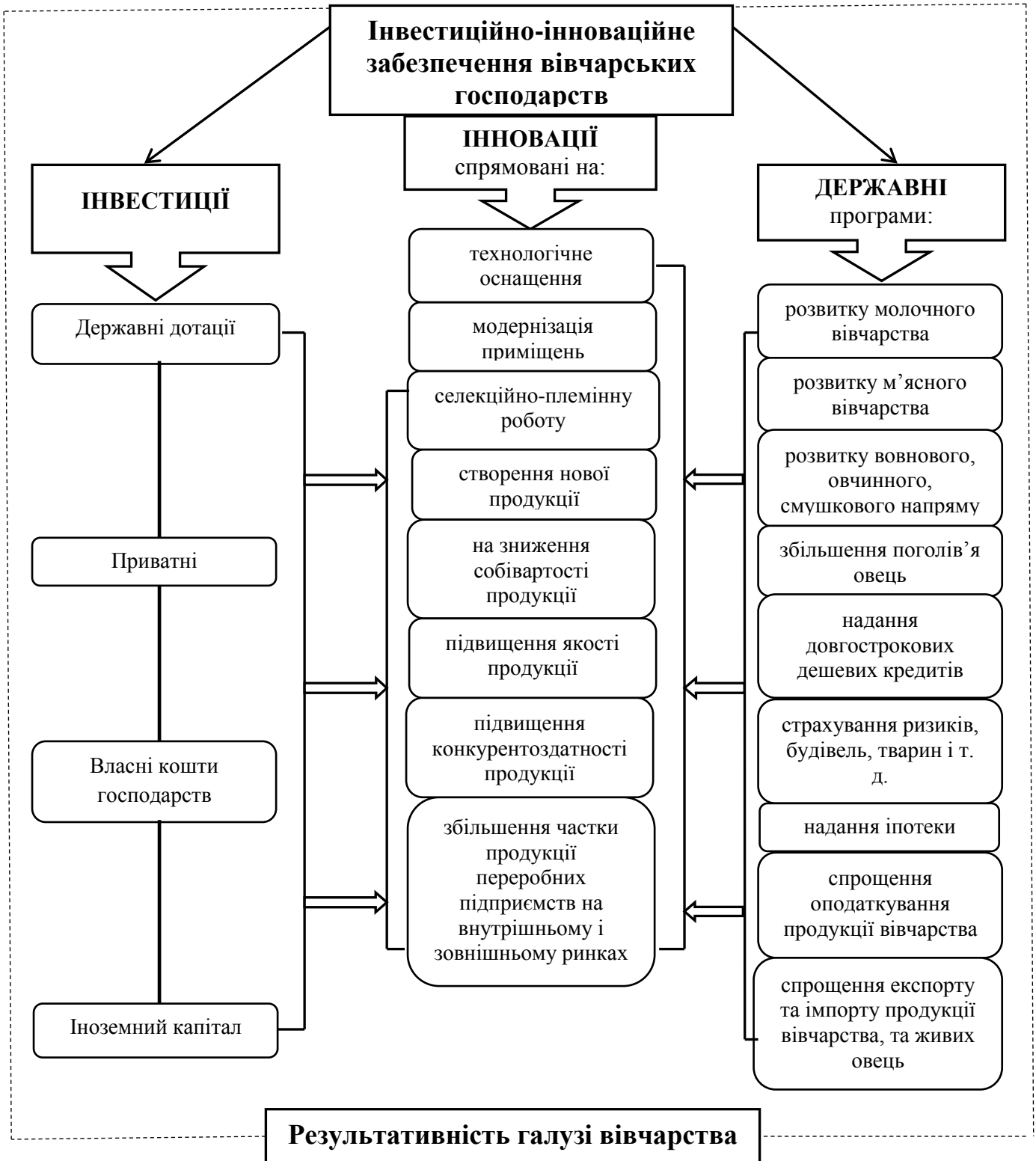

Рис. 2. Інвестиційно-інноваційна модель галузі вівчарства

В дисертаційній роботі запропоновано «Проект з виробництва продукції вівчарства вартість якої становить 2524,6 тис. грн., що включає в себе будівництво модульної ферми – 1500,0 тис. грн. та технічного обладнання – 894,5 тис. грн. Витрати на закупівлю поголів'я овець по розрахунку становитиме 130,1 тис. грн.

Враховуючи розрахунки, запропонований «Проект з виробництва продукції вівчарства» в результаті свого ефективного розвитку у 2018 році буде прибутковим, і прибуток становитиме 236,5 тис. грн.

Дотримуючись технології та усіх вимог утримання і виробництва продукції вівчарства у 2024 році окупить загальну вартість запропонованого «Проекту з виробництва продукції вівчарства».

Даний «Проект з виробництва продукції вівчарства» передбачає позитивний поштовх щодо відродження галузі вівчарства і зробить її інвестиційно привабливою як для українських товаровиробників всіх форм власності та господарств різного типу об'єднань, так і для закордонних.

Одним із шляхів розвитку ринку продукції тваринництва є отримання сертифікату «Халяль», який дає можливість експортувати продукти харчування, зокрема продукцію вівчарства, в країни арабо-мусульманського світу. В Україні функціонує така перша акредитована організація по сертифікації продуктів харчування відповідно до стандарту «Халяль» «Халяль Глобал Юкрейн».

Компанії, що пройшли процедуру сертифікації в центрі «Халяль Глобал Юкрейн», мають усі можливості для експорту їх сертифікованої продукції до країн Перської затоки: Об'єднаних Арабських Еміратів, Бахреїну, Саудівської Аравії, Оману, Катару, Кувейту, Ємену.

Інвестування у виробництво халяльної продукції вівчарства в Україні повністю інноваційно змінить структуру, діяльність, технічну базу сільськогосподарських, фермерських та особистих селянських господарств, а це особливо вплине і на якість та обсяг продукції.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі обґрунтовано теоретико-методичні положення та запропоновано ефективні шляхи удосконалення організаційно-економічного механізму щодо забезпечення розвитку ринку продукції вівчарства в Україні. Результати дослідження дисертації дали змогу сформулювати наступні висновки:

1. На основі опрацювання вітчизняної та зарубіжної наукової літератури в дисертаційній роботі, запропоновано тлумачення поняття «Ринок продукції вівчарства», на основі узагальнення та систематизації існуючих підходів і трактування даного терміну «як один із основних елементів продовольчого ринку країни і цілому в АПК, на якому відбувається реалізація продукції вівчарства (м'ясо, молоко, вовна і т.д.), шляхом обміну, купівлі і продажу, домовленостями, зв'язками, між суб'єктами, які займаються господарською діяльністю, під впливом попиту, пропозиції, ціни та конкуренції, з метою отримання прибутку».

2. Практичне використання методичних положень оцінки ефективності функціонування складових організаційно-економічного механізму розвитку галузі вівчарства, дало можливість виявити, рівень гармонізації всіх складових, неефективні складові механізму, розробити та

здійснити систему заходів, що забезпечать підвищення загальної ефективності організаційно-економічного механізму, де всі складові й інструменти повинні найбільш гармонійно поєднуватися та доповнювати один одного. Це дозволило сформулювати цілі, які в сукупності дозволяють визначити ключові проблеми та резерви підвищення ефективного функціонування ринку продукції вівчарства. Тому ефективне функціонування ринку продукції вівчарства, залежить від правильного вибору та використанні організаційно-економічного механізму, який дасть змогу конкурувати товаровиробникам на продовольчому ринку, як в Україні, так і у світі.

3. Методика дослідження оцінки ринку продукції вівчарства, передбачає використання таких методів наукового пізнання: аналіз, синтез, аналітичний метод, індукція, дедукція, моделювання, узагальнення, формалізація, абстрагування, конкретизація, системний аналіз. А для повноцінного дослідження стану ринку продукції вівчарства, використали наступні методи економічних досліджень: економічний аналіз, табличний метод, статистичний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, індексний метод, графічний метод, методи прогнозування, метод DEA, SWOT-аналіз, що дасть змогу проаналізувати та дати ефективну оцінку ринку продукції вівчарства.

4. Використовуючи системний підхід до аналізу та оцінки сучасного стану виробництва продукції вівчарства з врахуванням обмежуючих факторів, які включають: недостатній попит на продукцію, нестачу кваліфікованої робочої сили, низька конкурентоспроможність продукції вівчарства, фінансові обмеження та збут продукції, це дало можливість дослідити частку виробництва продукції вівчарства в Україні, яка становить 0,06% світового поголів'я овець, як наслідок Україна не може конкурувати з зарубіжними країнами. Причиною цього явища стало значне скорочення поголів'я овець. Порівнюючи 2016 рік 743,9 тис. голів з 1991 роком 7896,2 тис. голів спостерігається скорочення на (-7152,3) тис. голів. Дана тенденція призвела до зменшення основної продукції вівчарства (м'яса, вовни, молочних продуктів) на продовольчому ринку України.

5. За існуючою методикою було проведено оцінювання становлення та функціонування ринку продукції вівчарства. Встановлено, що станом на 2016 рік повна собівартість реалізації овець на м'ясо 1 ц більша ніж ціна її реалізації, і це істотно впливає на рівень рентабельності (збитковості), який складає (-35,1)%. Така ситуація спостерігається з виробництвом 1 ц вовни, де рентабельність (збитковість) реалізації становить (-31,8)%, як наслідок дана ситуація призводить до збитковості виробництва продукції вівчарства в цілому.

6. В дисертаційній роботі досліджено орієнтовні норми добової потреби в зелених кормах різних видів і груп тварин, що дало змогу визначити, добову норму зеленого корму овець дорослих і ягнят, яка набагато менша від корів, нетелів, биків-плідників, молодняку великої рогатої худоби старше року, молодняку великої рогатої худоби до року, коней старше трьох років і лоша, лише однакова з кнурами-плідниками і на 2-3 кг більша за свиноматок з приплодом до чотирьох місяців та підсвинків старше чотирьох місяців.

Враховуючи те, що добова норма зеленого корму на голову однієї дорослої вівці складає 6 – 8 кг, доцільно збільшувати площі культурних пасовищ для випасання овець.

7. Запропонований концептуальний підхід до побудови та реалізації галузево-територіальної моделі кластера по виробництву продукції вівчарства, який дозволить вирішити низку проблем, насамперед: підвищити рівень конкурентоспроможності продукції, забезпечити робочими місцями населення регіону, збільшувати податкові надходження до бюджету, сформувати ринок збуту, впроваджувати інноваційні технології щодо виробництва, а також запропоновано «Проект виробництва продукції вівчарства», який передбачає реструктуризацію виробництва щодо: правового статусу майна, організаційної структури підприємств, структури виробничої програми та залучення капіталу, структури персоналу і основних виробничих фондів.

8. Застосування методу DEA дозволило отримати комплексну оцінку рівня ефективності господарюючого суб'єкта, який враховує вплив багатьох вхідних та вихідних факторів виробництва. За результатами розрахунків у 2016 р. випливає, що нормативні показники відповідають 100 відсотковому ефективному виробництві продукції вівчарства, особливо це спостерігається у господарствах населення (90 %). На основі адаптованої методики SWOT-аналізу виявлено наявність слабких сторін та потенційно сильних сторін, серед яких: вікові традиції, селекційний потенціал, швидкі темпи відтворення поголів'я, близькість кордонів, можливість кооперації, вищі ціни на дієтичну ягнятину та сири з овечого молока, потужний генофонд, виробничі потужності, кормова база та трудовий потенціал галузі.

9. Обґрунтовано наукові підходи для побудови інвестиційно-інноваційної моделі розвитку галузі вівчарства, яка дозволить пропорційно вирішувати проблеми, що виникнуть при зміні інвестиційного забезпечення інноваційних процесів оновлення галузі вівчарства, як наслідок визначено загальний рейтинг інвестиційної привабливості областей на основі розподілу їх у 3 групи, які показують високий, середній, низький потенціал виробництва продукції вівчарства. Для посилення конкурентних переваг необхідно запровадження диверсифікації виробництва нішевої продукції вівчарства, а саме виробництво продукції за відповідністю стандартизації об'єкта споживання «Халяль», як для внутрішнього споживання так і для експортування закордон, зокрема в арабо-мусульманські країни.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Оганесян В. С. Економічна сутність ринку продукції тваринництва / В. С. Оганесян // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Ужгород – 2016. – Випуск 6. – С. 133 – 136.

2. Місюк М. В., Оганесян В. С. Теоретичні аспекти організаційно-економічного механізму функціонування ринку продукції вівчарства / М. В.

Місюк, В. С. Оганесян // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. Херсон – 2016. – Випуск 20. – Частина 2. – С. 36 – 40. *Особистий внесок автора: досліджено складові організаційно-економічного механізму забезпечення функціонування ринку продукції вівчарства.*

3. Оганесян В. С. Динаміка поголів'я овець на ринку продукції вівчарства в Україні та у світі / В. С. Оганесян // /Eurasian Academic Research Journal. – 2018. – №. 2 (20). – С. 97-101.

4. Оганесян В. С. Сучасний стан виробництва продукції вівчарства на ринку України / В. С. Оганесян // "Східна Європа: Економіка, Бізнес та Управління" . – 2018. – №. 3 (14). – С. 87-96.

5. Оганесян В.С. Кормовиробництво як елемент забезпечення ефективного виробництва продукції вівчарства / В. С. Оганесян // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління». Київ – 2018. – Випуск - №4. – Том 29 (68). – С. 69-74.

Тези доповідей на науково-практичних конференціях

6. Оганесян В. С. Економічний механізм функціонування ринку продукції вівчарства / В. С. Оганесян// Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку. Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 21 жовтня 2016 р.). – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. – С. 34 – 36;

7. Оганесян В. С. Економічний механізм функціонування ринку продукції вівчарства /В. С. Оганесян// Актуальні проблеми управління та адміністрування: теоретичні і практичні аспекти: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції науковців, аспірантів та студентів 10 листопада 2016 р. – Кам'янець-Подільський, 2016. – С. 232 – 235.

8. Оганесян В. С. Сутність формування організаційного механізму на ринку продукції вівчарства / В. С. Оганесян// Збірник наукових праць міжнародної наукової – практичної конференції «Аграрна наука та освіта Поділля» 14 – 16 березня 2017, м. Кам'янець – Подільський. – С. 235 – 236.

9. Місюк М. В., Оганесян В. С. Сучасний стан поголів'я на ринку продукції вівчарства / В. С. Оганесян// Збірник наукових праць міжнародної наукової – практичної конференції «Аграрна наука та освіта в умовах Євроінтеграції» (Секція «Економіка галузей та обліково-фінансове забезпечення інноваційного розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності»), 20 – 22 березня 2018 року, м. Кам'янець-Подільський. – С.198 – 200. *Особистий внесок автора: оцінено сучасний стан поголів'я овець в Україні.*

АНОТАЦІЯ

Оганесян В. С. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку ринку продукції вівчарства. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Подільський державний аграрно-технічний університет, Кам'янець-Подільський, 2019.

Дисертаційна робота присвячена обґрунтуванню теоретико-методичних засад і положень та практичних рекомендацій щодо функціонування організаційно-економічного механізму із забезпеченням ефективного розвитку ринку продукції вівчарства.

Досліджено, що при налагодженому організаційно-економічному механізмі, ринок продукції вівчарства ефективно функціонуватиме та забезпечить попит на дану продукцію через встановлення зв'язків між товаровиробниками й споживачами продукції вівчарства і управління процесами виробництва, переробки, збуту, відповідно до яких на ринку формується попит (з врахуванням оптимальних затрат на виробництво) та пропозиція (за умов достатнього рівня ціни для виробників);

Розроблено кластерну модель галузево-територіальної організації виробництва продукції вівчарства за такими регіонами: Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська і Чернівецька області, де станом за 2016 рік, вище вказаних регіонах, зосереджено у всіх категоріях господарств 162,3 тис. голів овець або 22 % від загальної кількості поголів'я та вказано переваги функціонування кластерної моделі з виробництва продукції вівчарства, які передбачають тісні взаємовідносини між учасниками кластеру при виробництві продукції вівчарства (спільне використання пасовищ, раціональне формування структури і чисельності стада, забезпечення кормами і т. д.).

Сформовано науковий підхід (оцінивши за допомогою SWOT-аналізу сильні і слабкі сторони, сприятливі можливості і потенційні загрози), щодо стратегії розвитку галузі вівчарства, і зазначено, що для її відродження необхідно запровадити спеціальну програму фінансування вівчарських господарств, незалежно від форм господарювання та розмірів ферм, щодо збільшення поголів'я овець з метою забезпечення розширеного відтворення стада, а звідси збільшити виробництво продукції вівчарства.

Розроблено інвестиційно-інноваційну модель галузі вівчарства, яка дозволить пропорційно вирішувати проблеми, що виникнуть при зміні інвестиційного забезпечення інноваційних процесів оновлення галузі вівчарства.

Ключові слова: ринок продукції вівчарства, галузь вівчарства, організаційно-економічний механізм, кластер, проект, стратегія, інвестиції.

АННОТАЦІЯ

Оганесян В. С. Организационно-экономический механизм обеспечения развития рынка продукции овцеводства. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальним

хозяйством. - Подольский государственный аграрно-технический университет, Каменец-Подольский, 2019.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических основ и положений и практических рекомендаций по функционированию организационно-экономического механизма с обеспечением эффективного развития рынка продукции овцеводства.

Доказано, что при налаженном организационно-экономическом механизме, рынок продукции овцеводства эффективно функционирует и обеспечит спрос на данную продукцию путем установления связей между товаропроизводителями и потребителями продукции овцеводства и управления процессами производства, переработки, сбыта, согласно которым на рынке формируется спрос (с учетом оптимальных затрат на производство) и предложение (при условии достаточного уровня цены для производителей)

Разработана кластерная модель отраслевых территориальной организации производства продукции овцеводства по таким регионам: Львовская, Закарпатская, Ивано-Франковская и Черновицкая области, где по состоянию за 2016, выше указанных регионах, сосредоточено во всех категориях хозяйств 162,3 тыс. голов овец или 22% от общего количества поголовья и указано преимущества функционирования кластерной модели с производства продукции овцеводства, которые предусматривают тесные взаимоотношения между участниками кластера при производстве продукции овцеводства (совместное использование пастбищ, рациональное формирование структуры и численности стада, обеспечение кормами и т. д.).

Сформирован научный подход (оценив с помощью SWOT-анализа сильные и слабые стороны, благоприятные возможности и потенциальные угрозы), по стратегии развития отрасли овцеводства, и указано, что для ее возрождения необходимо ввести специальную программу финансирования овцеводческих хозяйств, независимо от форм хозяйствования и размеров ферм, по увеличению поголовья овец с целью обеспечения расширенного воспроизводства стада, а отсюда увеличить производство продукции овцеводства.

Разработан инвестиционно-инновационная модель отрасли овцеводства, которая позволит пропорционально решать проблемы, которые возникнут при изменении инвестиционного обеспечения инновационных процессов обновления отрасли овцеводства.

Ключевые слова: рынок продукции овцеводства, отрасль овцеводства, организационно-экономический механизм, кластер, проект, стратегия, инвестиции.

SUMMARY

Oganesyan V. S. Organizational-economic mechanism of providing development of the market of products of sheep breeding. – Qualification research paper, manuscript.

Thesis for Candidate Degree in Economics (PhD): Speciality 08.00.03 – Economics and Management of the National Economy. – State Agrarian and Engineering University in Podilia, Kamianets-Podilskyi, 2018.

The thesis deals with the theoretical and methodological principles and practical recommendations for the functioning of the organizational and economic mechanism of ensuring the effective development of the sheep breeding market.

It is investigated that with a well-established organizational and economic mechanism, the sheep breeding market will function effectively and will ensure the demand for this products by establishing links between commodity producers and consumers of sheep breeding products and managing production, processing and marketing processes, in accordance with which demand is formed on the market (taking into account the optimal cost of production) and supply (subject to a sufficient level of prices for producers).

The cluster model of the branch-territorial organization of sheep breeding production is developed in the following regions: Lviv, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, and Chernivtsi, where, as of 2016, 162.3 thousand heads of sheep or 22% of the total number of livestock are concentrated in all categories of farms; and the advantages of the operation of the cluster model for the sheep breeding production, which provides for a close relationship between the cluster members in the production of sheep breeding products (pasture sharing, rational formation of the structure and number of herds, provision of feed, etc.) are provided.

A scientific approach is formed (assessing the strengths and weaknesses, opportunities and potential threats using the SWOT analysis) regarding the development strategy of the sheep industry, and it is indicated, that for its revival, it is necessary to introduce a special program for financing sheep farms, regardless of farm management and size, to increase the sheep population in order to ensure the expanded reproduction of the herd, and hence to increase the production of sheep breeding.

The developed investment-innovative model of the sheep breeding industry will enable the proportional solution to the problems, which arise when the investment support of the innovation processes of the sheep breeding industry is changed.

It is proposed for the activation of innovation and investment processes at the sheep breeding market to introduce a new type of certification of livestock products – «Halal», which has several advantages: guarantee of the high quality of products marked with the sign «Halal»; increase consumer confidence in products; allows to replace imported products with a qualitative domestic analogue; increase in sales volumes at the expense of halal products; ability to export to 57 countries that are part of the OIC (Organization of Islamic Cooperation); expansion of the domestic consumer market, because of the purity of halal products they are also attractive to people who do not profess Islam; simplified output of sheep breeding on the external and internal markets; obtaining a certificate of halal – proof that the products of the manufacturer meet the world's requirements of Islam; perfect purity in production; the composition of products with the Halal mark is carefully inspected to prevent the use of prohibited supplements and preservatives of unknown origin; in the production

of halal products, constant control over many parameters is carried out, which ensures high quality and usefulness of the food product; enterprise, farm, awarded with the «Halal» certificate, undergoes regular inspections of experts; halal certificate – is a significant advantage over competitors, which helps to open new markets; rapid development of production of halal products for the world market – the potential volume of the halal food market is 17% of the world's total consumption; innovative changes in the activities of farms.

Keywords: sheep breeding market, sheep breeding industry, organizational and economic mechanism, cluster, project, strategy, investments.